

med dertil knyttede interesser, Sovjetunionen, det Britiske Statsamfund og flere andre. Man har også gennem de store internationale håndbøger af natur-geografisk eller erhvervs-geografisk art fået verdensomspændende eller lokale oversigter over de vigtigste elementer i den geografiske viden. Endelig rummer den moderne regional-litteratur, og ikke mindst de store atlasværker, en række eksempler på resultater af forsknings-arbejder, der leder hen til en forståelse af de øjeblikkelige forhold, og som tillige giver et grundlag for bedømmelsen af retningslinierne for det, der skal komme.

Karl Krügers arbejde indeholder en række forsøg på at samle et meget stort stof fra alle Jordens egne med særligt henblik på sådanne elementer, der har berøring med de store ændringer i den befolkningsmæssige, erhvervmæssige og tekniske udvikling, dette ord taget i videste forstand.

For studier af denne art indfører forfatteren betegnelsen: „Regionalteknik“, og som eksempler kan anføres afsnittene om den regionale samfærdsels-teknik, energiens regional-teknik, oversigten over råstofferne, oversigterne over det natur-geografiske grundlag og en gennemgang af de forskellige systemer af storplanlægning.

En stor del af de meddelte kendsgerninger foreligger i forvejen vel oplyst, men der er en rigdom af detaljer, som ellers ikke er let tilgængelige, og som man derfor med stor glæde ser fremlagt til let og praktisk udnyttelse.

Figur-materialet er fremragende.

Der er næppe nogen tvivl om, at geograferne vil bruge denne bog og finde mange inciterende momenter, selvom bogen i højere grad har karakter af et samleværk end af et egentligt forskningsarbejde.

Niels Nielsen.

Sudetendeutscher Atlas. Unter Mitarbeit von E. Bachmann, A. Hammerschmidt, K. Oberdorffer, H. Raschhofer, E. Schwarz, W. Weizsäcker. Herausgegeben von E. Meynen, Direktor der Bundesanstalt für Landeskunde. München 1954. 40 × 45 cm. 56 tekstsider. 28 kort-sider. Fotografier.

I 1935 udkom Atlas de la République Tchecoslovaque, og man fik herigennem en geografisk bearbejdelse af den på det tidspunkt nye stat, herunder tillige en redegørelse for hovedtrækkene af sproglige og nationale forhold. Efter de store omvæltninger i tiden 1940—1950 har man fra sudeter-tysk side ønsket at bringe en ny redegørelse i atlas-form med særligt henblik på den tidligere og nuvæ-

rende sudeter-tyske befolkning. De ledende kræfter i dette arbejde er videnskabsmænd af tysk sprog og kultur, som tidligere var knyttet til det tyske Karls Universitet i Prag og til andre tysksprogede kultur-institutioner, men som nu for størstedelen er bosat i Tyskland.

Teksten er tresproget, idet man sammen med den tyske redigering har givet en fuldstændig oversættelse af tekst- og figurforklaringer på fransk og engelsk. Formålet er at tilvejebringe et materiale dels til almen kundskab og orientering, dels til anvendelse ved eventuelle fremtidige internationale, politiske konferencer.

Som grundlag for situationen forud for krigen er for størstedelen anvendt statistisk materiale fra 1930 eller fra årene umiddelbart efter dette tidspunkt; det er delvis det samme som det, der har fundet anvendelse ved udarbejdelsen af det store atlas fra 1935. I det nye værk behandles imidlertid kun landskaberne Böhmen og Mähren-Schlesien. På visse felter går oplysningerne i Sudeten-deutscher Atlas betydeligt ud over, hvad der fandtes i atlasværket af 1935. Man får f. eks. udbredelsen af forskellige tyske kulturelementer. Man får en indgående behandling af sådanne områder, hvor den tysk-talende befolkning før 1939 i fremtrædende grad havde gjort sig bemærket kulturelt og erhvervsmæssigt, men der er et enkelt afsnit, som vil tildrage sig en ganske ekstraordinær opmærksomhed, nemlig afsnittet om Sudeter-spørgsmålets udvikling i det 19. og 20. århundrede og ganske særligt den udvandring og flytning af tysktalende befolkning, som er foregået efter 1945. Fremstillingen af den sudeter-tyske bevægelses udvikling efter 1933 og især efter 1937 er ganske naturligt stærkt præget af, at disse begivenheder endnu er meget nære. De herhen hørende forhold er andetsteds behandlet mere udførligt og måske også mere objektivt, end tilfældet er her.

Nye er to meget vigtige kort og dertil svarende tekstafsnit, hvori man behandler fordelingen af den udvandrede og udjagede sudeter-tyske befolkning på noget over 3 millioner. I kortblad nr. 27 behandles fordelingen af sudeter-tyskere fra Asch, Leitmeritz og Prag. Deres fordeling i Vest-Tyskland er overmåde interessant. Her lever i 1950 1,9 millioner, altså ca. $\frac{2}{3}$ af den udvandrede befolkning, deraf alene i Bayern, Hessen og Baden-Württemberg ca. 1,7 millioner.

I kort nr. 28 er der givet en fremstilling af udbredelsen på grundlag af folketallet 1946 af sudeter-tyskere i alle de fire besættelses-zoner. Det fremgår heraf, at Bayern og Hessen har optaget langt de

fleste, men der er relativt mange i den sydlige del af Sovjet-zonen og et ret betydeligt antal i egnen mellem Lübeck og Stettin. I 1950 skulle der i Sovjet-zonen være ca. 800.000 sudeter-tyskere, i Østrig ca. 140.000, i Czekoslovakiet ca. 150.000 og kun ca. 14.000 i det øvrige Europa og i oversøiske lande.

Indtil 1950 er udflytningen altså væsentlig sket til det nuværende Tyskland og til de fire besættelseszoner. Det her offentliggjorte materiale er et vigtigt bidrag til kundskaben om de vældige folkeforskydninger, som krigen og efterkrigstiden har bragt. Man begynder at få nogen oversigt over de befolknings-geografiske ændringer, men i de fleste tilfælde savnes nogenlunde detaljerede oplysninger. Det her publicerede materiale giver os på dette punkt en vigtig kundskab. Det er endnu ikke gørligt at danne sig noget samlet billede af de mægtige folkevandringer, som i de sidste 15 år er foregået mellem Volga og Atlanterhavs-kysten, men det kan vist nok betragtes som givet, at sprogkort og nationalitetskort over denne del af verden må revideres væsentligt. Et led i dette arbejde foreligger nu i Sudetendeutscher Atlas.

Set fra et geografisk synspunkt kunne man have angrebet spørgsmålet lidt anderledes, end tilfældet er, med hovedvægten på de befolknings- og erhvervs-geografiske ændringer, som den sudeter-tyske folkeflytning har fremkaldt. På den anden side forstår man godt, at man har ønsket at fremhæve forskellen mellem situationen før krigen og situationen nu, og at man har fundet det påkrævet at give en redegørelse for den store rolle, tysk sprog og tysk kultur gennem århundreder har spillet i landet hinsides de bøhmiske randbjerge.

Niels Nielsen.

Otto Kolp: Die Nordöstliche Heide Mecklenburgs. Rostocker Heide. Gelbensander Forst. Forst Alte Heide. Ribnitzer Forst. Abhandlungen herausgegeben im Auftrage des Vorstandes vom Vorsitzenden der Geographischen Gesellschaft in der Deutschen Demokratischen Republik, Nr. 1. 282 s. 25 × 18. Tabeller og fotos. 19 kort. Deutscher Verlag der Wissenschaften. Berlin. 1957.

Kystlandet øst for Warnemünde består for størstedelen af en lavtliggende, diluvial sandslette med indslag af marint forland. Selve kysten er udlignet og i tilbagerykning. Man har således en veludviklet kombination af landskaber, som er almindelige langs Østersøens sydlige kyst. Området bærer for størstedelen en blandet skovbevoksning, hvis ældste del daterer sig fra omkring år 1800. Mindre områder er opdyrket.